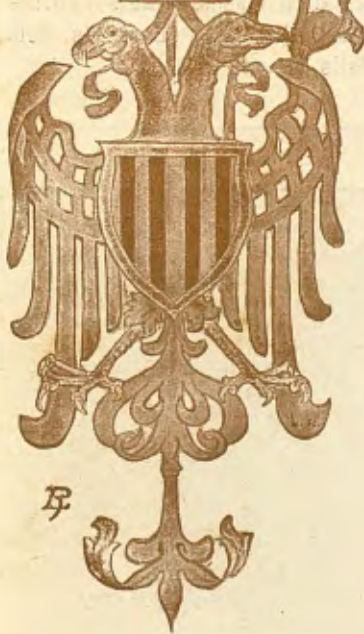

Catalunya Artística

ANY II.—BARCELONA, 12 DESEMBRE 1901.

GENT NOTABLE DE CATALUNYA

⌘

Núm. 79.

15 céntims.

EL PINTOR RAMÓN CASAS

Gent notable de Catalunya

RAMÓN CASAS.

Avuy li toca'l torn d'honar nostra galeria á'n en Ramón Casas, un dels pintors á la moderna més celebrats á Catalunya, y més encara al estranger.

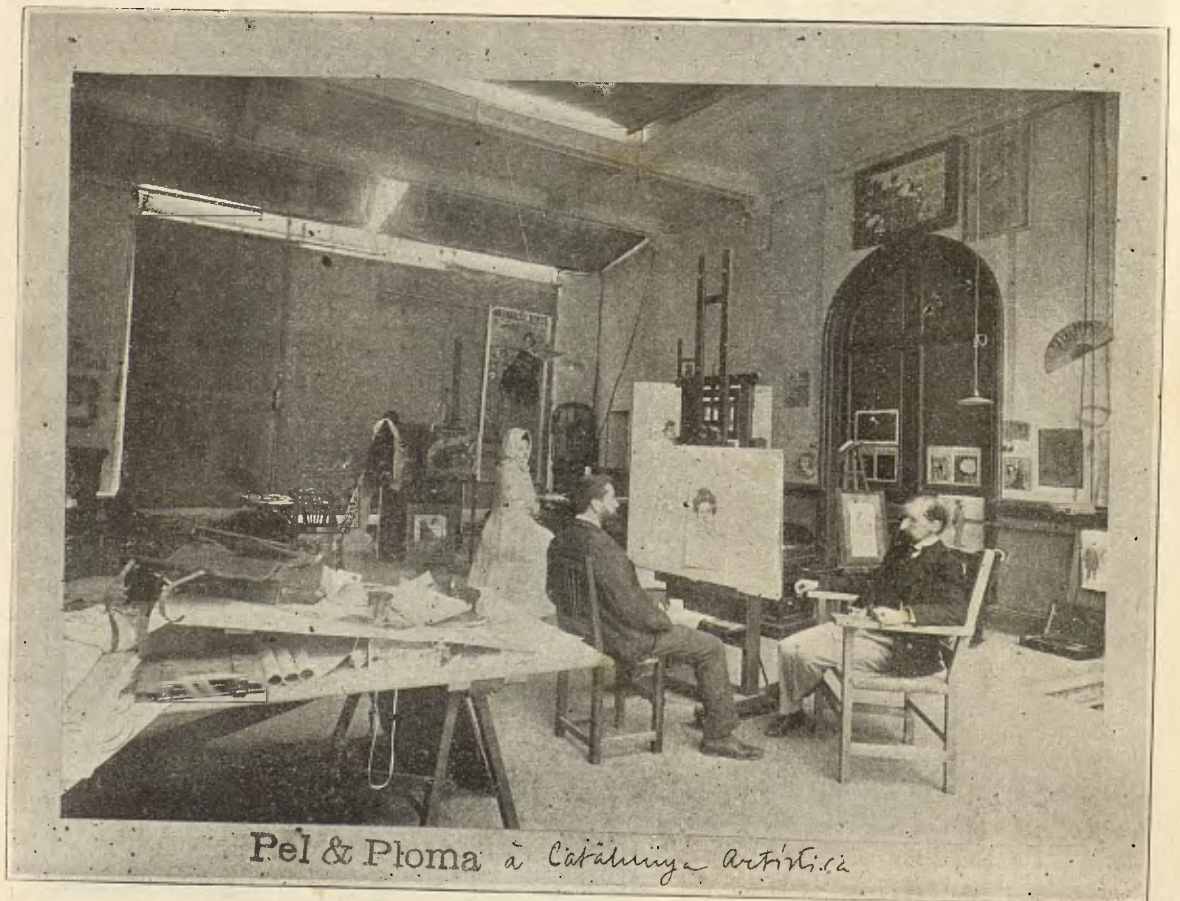
Algú ha dit qu'en Casas es el «pintor de las donas hermosas», volguent significar tal vegada que lo que fa es pintar rostres de dona plens de vida, hermosament trasladats de son natural ésser á la tela del cavallet.

Efectivament, té rahó qui ho hage dit; una carona de llavis rojos y ulls brillants, de galtas pressegadas, de cabells abundosos, d'ayre indolent, sever ó picaresch, trasladada á la tela pe'l pinzell d'en Casas no pert cap de las gracias que puga tenir l'original.

Y tot fet ab una rapidesa captivadora!

Com á cartellista — quina implantació s'ha desenrotllat extraordinariament, y no's cregui que se'n surti vencedor moltes vegadas — en Casas ha fet prodigis. La moda que s'ha extés de que molts industrials convocaben á concursos als artistes de tot el món pera premiar un cartell anunciador d'aquellas industrias, ha trobat en el nostre Casas un ferm campió, en quinas justas freqüents ell hi ha dut un bon número de aquets petits *chefs d'œuvre* que li han valgut altres tants premis, molts d'ells ben disputats per consistir en sumas de diner gens despreciables.

Els dos gravats que baix l'epigraf de «Croquis parisenchs» publicuém en aquest número, son cops de llapis d'en Casas donats á correccuyta per aquell Paris dels seus ensomnis, dels seus primers treballs de valua.

Pe'l & Ploma á Catalunya Artística

EL TALLER D'EN RAMON CASAS

Tres homes, tres vells, estaban en perill de mort darrerament. Tots tres, lluny de las miserias de la vida, joves d'ànima y de cor, han lluytat sense treva ni repòs pe'l deslliurament de la humanitat y lluheixen com estrelles esplendents en las tenebras qu'envoltan l'esperit dels homes, guiantlos per la via redemptora, cap á l'ideal d'una vida nova, una vida forta, la veritable vida, en que totas las facultats humanas podrán desenrotllarse sense traba de cap mena.

A tots tres els caracteriza la potencia claravident del seu intelecte y la generositat del fi. Res de preocupacions personals; res d'aquestas mesquinesas de las ànimas petites, que no més se capfican per lo que directament els toca; á n'ells sols els movia l'amor ardent de la humanitat, en la ferma lluyta qu'han sostigit, per aterrarlos, contra'ls prejudicis qu'entrasteixen la vida y la fan mígrada y dolorosa.

Aquestos tres vellets, venerables pe'ls seus anys y per la seva consecuencia d'apòstols de la Vritat en tots els seus aspectes, sense que per res del món l'hagin may trahida ni abandonada, sintetisan l'esfors intelectual més poderós del sigle XIX, pera trencar els lligams que subjectan l'esperit humá, fentlo esclau de las supersticions de tota classe, al no deixarli estendre lliurement las alas, pera aixecar el vol en l'espai, cap á la llum. Vells tots tres, ens deixan, al anarsen, la joventut de la seva ànima, perque poguém dur á la realitat, la clara visió del demá alegre y fort, qu'han endevinat ab la seva poderosa inteligencia.

Dels tres un ja es mort: el nostre Pi y Margall. Els altres dos están morint: Ibsen y Tolstoï.

Potser á n'algú sorprendrà, que ajunti aquestos tres noms, l'un al costat del altre. Desgraciadament, l'obra d'en Pi es prou desconeguda pera explicar aquesta sorpresa. Molts no han vist en ell, més qu'al chefe del partit federal d'Espanya, d'aquesta colla de la flamarada que volen... res, una cosa extranya, que casi ningú

s'ha donat la pena d'estudiar y que no saben del cert en qué consisteix; no més han sentit á dir qu'eran ideas de visionari y per aquesta sola rahó, no han volgut llegir las ensenyansas que'l venerable mestre escampava, desde la trona del *Nou Règimen* y en els seus escassos però hermosissims llibres.

El polítich, ha fet mal á n'el civilisador: y aixís se pot dir que l'obra d'en Pi y Margall, es casi desconeguda á n'aquí á Espanya y no donarà'ls fruyts que donaria, si's mirés d'escamparla y ferla penetrar en els esperits.

¿Qui'l llegia'l *Nou Règimen*? Llevat dels cor-religionaris del seu director y de quatre joves assedegats d'ideal, que van á béurel en totas las fonts d'alli hont brolla, casi ningú. ¿Hauria passat pe'l nostre poble aquella rauxa de patrioterisme baladrer, allavors de la guerra de Cuba, si la generosa paraula d'en Pi y Margall, hagués arribat á las orelles dels cridayres, qu'esvalotavan pe'ls carrers ab els viscas y espatechs de la carrinclona *Marcha de Cádiz*?

Es ben segur que no.

Per desgracia de tots, de las sevas ensenyansas se pot dir allò de, *vox clamavit in deserto*. Ningú l'escoltava, ni's recordava de que tal home existís en el món.

Y tot per culpa dels que ab la seva xerrameca aixordadora, ab els seus terratrémols de patriotisme llampant y buyt, ofegavan aquella veu reposada y serena, la veu de la rahó, que sempre parla tranquilament, sense'ls escarafalls del clown que s'esgargamella perque'ls badochs s'aturin y entrin á la seva barraca.

Parlém per aquets diaris pesseters, qu'ara fan escorre llágrimas de cocodríl dels seus ulls hipòcritas, devant d'en Pi y Margall mort, y qu'en vida no van fer més que desacreditarlo, contribuint á deixar-lo aislat, emportarsen els badochs cap á las sevas botigas y privantloshi d'aprofitar las sanitosas ensenyansas del venerable mestre.

Avuy aquestos falsos pastors del poble, alaban á n'en Pi, mort, y fan gran apoteosis de timbals y trompetas al entorn de son cadavre. Però no costa gayre de endevinar, que'l seu entussiasme no es sincer. Es el terrabastall de música y xerrameca del saltimbanquis pera fer venir la clientela darrera dels entussiasmes y del dol fingit, s'hi veu resplandir, ab tot el seu vergonyós materialisme, una colossal pesa de cinch céntims.

¿No vos en donéu vergonya, no'n teniu un remordiment, botiguers d'idees, revenedors á la menuda d'ideals migriats, d'esplotar, lo mateix que corbs, el cadavre del gran home, á qui vareu bescantar en vida?

Vosaltres, al ofegar la veu d'en Pi y Margall, privant de que arribés á las multituds, heu retardat per molts anys el desvetllament d'Espanya: deixéu, donchs, en pau el seu cadavre, ja que no vareu sapiguer colaborar dignament en la seva obra.

* * *

Una colla de joves entussiasias, han llesat la idea d'aixecar un monument á l'home qu'acaba de morir. Molt ens plau el projecte, sobre tot per ésser fill del jovent, d'aquest jovent que tant estimava á'n en Pi, tan jove d'ànima ell mateix malgrat els seus anys.

Y encara'ns plau més, la manera ampla y generosa de portarlo á cap, invitant á tots els elements intellectuals, sigui quin vulgui'l seu color polítich, perque ajudin á realisar-lo. Aixó demostra qu'aquesta colla de joves, han comprés perfectament l'obra d'en Pi, més civilisadora que política, segons el sentit estret, que's sol donar á n'aquesta paraula.

Peró, ab tot y encoratjar fortament la idea d'aquestos joves, creyéu que hi há un'altra manera de més profit, y que sens dupte seria més agradosa pe'l mort, d'honar la seva memoria.

L'obra inmensa d'en Pi y Margall, queda, en la seva més grossa part, escampada per las fullas dels periódichs y en perill de perdres, desconeguda com es per la majoria dels espanyols. ¿No valdria la pena de recullirla piadosament en volums, escullint d'entre'ls seus articles, els d'interés més general y que tancan profitosas ensenyansas pe'l pervindre?

A més de fer un bon servey á la memoria del mort,—quina grandesa se veuria allavoras en tota la seva extensió, al poguer apreciar en conjunt el seu treball de tants anys,—á més de fer un servey á la seva memoria, repetim, se'n faria un altre á n'els vius, donántlos hi el medi d'enlayrar el seu esperit, ab las generosas doctrinas del mestre. ¿Quina millor manera d'honar la memoria del gran home, que esbandint las sevas paraulas, pera continuar l'obra deslliuradora, que may deixá en vida?

Els materials ja hi son; per no parlar més

que de dugas cosas de vera importancia, citarém els articles publicats en el *Nou Règimen*, cuan la guerra de Cuba y'l procés de Montjuich; ab ells sols n'hi há prou pera fer un llibre, de la més profitosa filosofia. ¿Y cuánts com aquets se'n troban en las planas d'aquell diari, que fora un crim deixar perdre? ¿Qui'n dupta que'l recullirlos, ajudaria á fer desvetllar l'ànima espanyola, tan ensonyada en brassos de la rutina?

Gent pera fer á conciencia aquest treball de selecció, tampoch en falta. A més del fill d'en Pi, que per haver sentit de petit las ensenyansas del seu pare, está per complet identificat ab ellas, tenim, aquí á Barcelona, un altre escriptor, quin talent té molts punts de semblansa ab el talent del mort, fins á poguerse pendre devegadas com á germans els seus esperits: y en realitat ho son, puig tant el viu com el mort, tenen els mateixos ideals y segueixen el mateix cami pera assolirlos. Ens referim á l'Alfred Calderón, quin sol nom pot estalviarnos de dir res més. Ell y'l fill d'en Pi, serian els més indicats per'aixecar aquest monument á la memoria del mestre y no duptém que ho farian de bon grat.

Donchs els materials ja hi son; els obrers, no creyéu que's fessin pregar gayre. ¿Qué falta pera comensar l'obra? Un editor.

Peró aquest editor, no voldriam que fos un negociant en llibres: las ideas d'en Pi y Margall son massa santas, perque s'hi pugui fer negoci. Voldriam qu'aquest editor fos el poble, aquest poble per qui sempre treballá en Pi: voldriam que la seva obra's publicués per suscripció nacional y donarla ben barata, perque pogués escamparse per tot arreu.

Aixó voldriam y aixó proposém, pera honrar la memoria del gran home que acabém de perdre: totas las sevas energias las va gastar generosamente en profit del poble, just es qu'aquest poble li retorni'l ben fet, recullint la seva obra pera continuarla.

Té la paraula la premsa de Barcelona—y no dihém d'Espanya, perque no tenim la pretensió de que s'escampin tant el nostres modestos articles,—y sobre tot, desitjém conéixer la opinió que mereix la nostra idea á l'Alfred Calderón, perque ab la seva autoritat y'l seu talent la fassi créixer y arribar á la práctica, si bé li sembla.

JOSEPH PIULA.

Notas de tardor.

Del riu á vora-vora
 las flors, esmortuhidas, s'acabavan,
 del riu á vora-vora s'escorria
 tot un esvol de papallonas blancas
 que xuclant la dolzor, potsen darrera,
 dels roserars, els lliris y las dálias,
 clavells y mareselvas,
 un jadeu! tot tristoy els hi donavan.

Y las flors responían
 tot guayant cel enllá las nuvoladas:
 —Adeu, per sempre adeu, oh papallonas,
 somniadoras galas
 que arrán de nostras fullas
 arrelareu un jorn vostras besadas...
 Adeu, per sempre adeu, oh primavera,
 ¡la tardor ja'ns teixeix las esposallas! —
 Y estemordits els papallons, plorosos
 un petó xardorós els hi donavan.
 S'acostá lo mal temps, cuan la florida
 de ben aprop sentía llurs petjadas,
 y amagant els capolls entre las fullas
 va plorar suaument... D'una pitrada
 va arribar la tardor esgroguehida,
 y, extenent sa mortalla,
 á poch á poch un erm de flors coll-tortas
 se va tornar la ensenyorida plana.

Y el rossinyol, guaytantsho
 arrupit y plorós llur cant parava;
 y deixant aquell niu de seca brossa
 hont ensenyava als fills bellas corrandas,
 ja cuasi sense forsas
 serras enllá va exténdrer la volada.

* * *

Veyent aprop l'hivern, enfredolida,
 la tísica va dir:
 —Ja puch donar l'adeu á aquesta vida,
 l'anhel d'un altre món m'apar que'm crida...
 ¡per fi'm sento morir!

En sent al bell esclat de juvenesa
 mon cel s'ha ennuolat;
 s'ha ennuolat al caure la flò encesa,
 cuan sos darrers perfums ab greu tristesa
 enllá s'han enlayrat...

Me sento defallir, y la mirada
 dirigeixo el alláu;
 y morta al ovirar la inmensa prada,
 ploran mos ulls, y ab veu mitj apagada
 al món dich: ¡Adeussiáu!—

Cuan la darrera fulla al arbre manca
 la malalta doná l'ánima á Deu;
 ensemps que á poch á poch la seca branca,
 cayent pausadament tornavan blanca
 els borrellons de neu.

J. DURÓ Y GIL.

Lleuger pepás de Literatura y Arts
portuguesas contemporáneas

PRÓLECH

Res amistansa tant els pobles com el coneixement que de sa energia intelectual respectiva adquirim per medi del estudi de sa Literatura y Arts.

Las grans épocas d'Historia están indicadas per altres tants sigles d'or, en els que, genis portentosos, aixecan per si sols més alt el nóm d'un regne, que'ls crits victoriosos de cent batallas. La gloria del regnat de Lluís XIV, es sagellada per la tayfa resplandenta dels astres que, ab el gran Molière al devant, ompliren el món de sabiesa; y á'n aquell Rey omnipotent l'anomenavan el *Rey Sol*, perque del curull de sas gestas gloriosas, ne sortian els raigs enlluernadors de la llum sobirana dels genis de sa patria.

Y veyém á Florencia enorgullida de contar entre sos fills al acaparador del Saber de son temps, al immortal Dant. Y la Inglaterra'ns mostra á Milton y á Shakespeare com á sas joyas més preuhadas, y la Espanya uneix las hasanyas del més gran dels Felips, darrera l'index del llibre de Cervantes. Y Homero y Virgili, Lucreci y Lucano, Tasso, Klöpstock y Goethe y fins Anacreonte y Horaci, escriuhen ab sas obras sublimes la Historia dels sigles.

Perque si admirém el geni d'Alexandre, qu'esmicolá ab sa mà de ferro els exércits de la Grecia, la Persia y las Indias; si el dels Scipions per sas victorias; si el d'Anibal per sas colossals empresas; si el de Carle-Many per sas conquistas... no podém menys de sentir veneració devant els noms admirables de la *Ilyada*, la *Eneida*, la *Odisea*, la *Tebaida*, la *Farsalia*, el *Paradis perdut*, las *Lusiadas*, la *Jerusalém llibertada*, la *Divina Comedia*... y es que mentres aquells captivan el cor per sa grandesa, aquets esclavisan l'esperit per sa sublimitat.

Del coneixement d'aquets monuments de la Literatura universal, naix la simpatia de poble á poble, y si sas victorias ens ensenyan á tèmels, sos triomfs literaris ens disposan pera admirarlos, establint corrents de benevolensa fonda, veritable, suficient ella sola, pera agermanar pobles, de costums, ideas y llenguatje encontrats.

Molts ignoran que á Portugal existis un eximi capitá anomenat Alfons d'Albuquerque, mes tots sabém que aquest regne fou bressol del versayre é immortal Camões. Molts no saben de la conquista de Gõa, més tots hem fruit alguna volta, la grandiositat de las *Lusiadas*; molts consideran la Nació lusitana empobrida, vexada, escarnida y atrassada, mes pochs parlan d'en João de Deus, Guerra Junqueiro, Luciano Cordeiro, Theofilo Braga, Thomaz Ribeiro... Alguns saben quelcóm, altres no'n saben res, y aquesta ignorancia vers un poble

quina major desgracia es esser retingut y avar, dintre l'aislament en que's rodeja, es causa de la indiferencia y menyspreu, del desconeixement en que'ns trobém respecte á sas Arts y Literatura contemporáneas.

Nosaltres, que'ns enorgullim de nostra Historia; nosaltres que, presumtuosos, sols busquém en la reireta dels fets passats, atenuant als fets presents; nosaltres, que volém sincerarnos del desgavell en que'ns trobém, anomenant glories llunyanas de cap utilitat en las circumstancias y estat de cosas actuals, deber es nostre, també,

no oblidar la Historia, ni menys brillant, ni menys complerta, dels que poblan l'antiga Lusitania y regoneixe que si un dia vegerem aplegats sos guerrers y sos versayres als versayres y guerrers del regnat del sever Felip II, avuy que uns mateixos desacerts ens juntan, que un semblant corch rosega lo poch que de digne'ns queda, girém els ulls vers ells, catalans, no pera compadeixe sas miserias, pera emular nostre renaixement literari, al esplendit renaixement de las lletras portugueses. Tinguém més empena; arrebasem una frontera solzament

CROQUIS PARISENCHS, PER RAMÓN CASAS.

tancada per odis y envejas: y femse nostre, lo que com joya guardan, perque temen qu'en mans dels vehins espanyols que'ls aborreixen, las obras capdals de sa Literatura siguin menyspreuhadas ó escarnidas, renegant de sos mérits y sos homes.

Jo estudiaré sos artistes, sos oradors, sos estadistas, aquells que, ja en las Ciencias naturals, ja en las Bellas-Arts, ja en las Lletres, sorprenen per sas obras admirables, astres verdaers de sabiesa que resplandeixen en un medi hont las tenebras preponderan, hont la fosquetat aclapara.

Jo resseguiré sas obras més notables, extrayentne els passatjes més sublims, empró tinguém present que, aixis com nostra parla enérgica y suau ensemps no permet se trasplantin

sos conceptes á altres idiomas sense que perdin lo que'ls dona valer y'ls fa agradosos, aixis també la parla portuguesa porta inherent el sagell que la fa local y exclusiva, puig que com á meridional, més revesteix d'espléndidas formas sas idees, que de fondo trascendental y profund.

Jo esculliré de sas celebritats contemporaneas, aquells genis que per si sols han obert un camí ample, atapahit de llorers, damunt del qual se passejan, en esclat de glorias, talents que reunits dessota las hermosas planas de la Historia de sa patria, farán d'aquest sigle, el *Sigle d'or* de sa Literatura.

IGNASI DE L. RIBERA ROVIRA.

Thomar (Portugal) 1901.

CROQUIS PARISENCHS, PER RAMÓN CASAS.

Tardopenca

Som al Novembre. L'espai es gris; un vent barroer escampa'l fum que, á glopadas, llensan las quietas xameneyas. A l'altra banda dels vidres van cayent gotas, y'l brugit de las fábricas desfá l'ensopiment que regna per tot arreu. Las montanyas no's veuen: son tapadas per la boyra.

...Vareig tancar la porta que'l vent empenyia fortament, y, al girar la clau, s'ohi'l xisclet esgarrifós del pany ròvellat... Després, varem quedar aïslats del brugit aixordador, varem quedar sols, ben sols.

Ella, sentada al damunt de la tarima, tenia'ls brassos encreuhats sobre'l pit ¡quin fret! Un mocador queya al damunt de sas espatllas, y mirava ab ulls somniosos al entorn d'aquellas quatre parets per ahont els guixos hi eran es-

campats é inmòvils. En mitj de la penombra y al fons hi destacava un crani: era la única nota blanca d'aquella estancia.

La claror se'n anava y calia aprofitarla; però al posar las mans sobre'l fanch del bust vareig sentir fret y tot jo m'extremia. Ella'm mirava tremolosa. Aprop seu y al escalf de son alé va semblarme que'm revenia, y las nostras miradas divagavan com cercant una engruna de calor fins que, topantse fit á fit, ens acostarem l'un al altre y no teniam tan fret... Y sentiam com anava plovent; y endevinavam el fret de fora, ahont la foscor s'extenia y s'anava encalmant el brugit de las fábricas com pera no torbar l'armonia solemne de nostres petons xardosos...

ENRICH CASANOVAS ROY.

Novembre de 1901.

Íntima.

Estimam, amor meu, estimam forsa
que á fe't dich que'm convé,
que sols tu pots minvarme la tristesa
que tinch dintre'l cor meu.
Estimam, que l'hivern son pas atansa
com sempre tan crudel;
estimam, perque sento que las forsas
me mancan per moments.
No vulguis que s'acabi ma existencia
en la flor dels vint anys;
ofereixme ben prompte lo teu balsam
per curar el meu mal.
No fugis ni un moment de ma presencia;
¡t'ho prech per caritat!
que poguent ab tos ulls enmirallarme
m'aniré reanimant.
Y després, cuan curat del tot estigui
¡qué felissos serém!
l'hivern ja convensut de sa impotencia
s'allunyarà ben prest.
Y altra volta vindrá la primavera
vessantne joia arreu;
y'l món tot s'omplirà de flors hermosas
y festosos aucells.
Y l'home entonarà cants de lloansa
al Etern Creador;
y las aus extenen las sevas alas
cantarán llurs cansons.
Y jo participant d'aquesta ditxa
gosaré, mon amor,
nombrante tots els días de ma vida
¡la Reyna del meu cor!

FRANCESCH COLOMER.

Als pobres.

¡Qué n'estich de content cuan de ma casa
truca á la porta un desvalgut pobret
y puch mimvar sa fam perque no senti
la fuetada del fret!

Allavoras, pe'l bé que faig, me sembra
que penetra en mon ánima un conhort
y voldría tenir la vida eterna,
y m'esfereix la mort.

Voldría viurer sempre per'sentirlos
als pobres benehir el meu casal;
voldría fer més bé; voldría dalshi
la vida patriarcal.

¡Pobres sers; pobres nins y pobres jayos
que sofríu de la vida la cruentor,
Deu fassi que á tot'hora trobau homes
de sentiments y cor!

Si n'hi haguessen á mils milló estariáu,
no aniríau pe'l món ab fret y fam
llensant d'aborriment una blasfemia
ó bé de rabia un clam.

¿Per qué no tinch poder per'arrencarvos
el fat de vostra vida d'amargor?
¿Per qué els ríchs poderosos de la terra
no tenen, per sort vostra, com jo el cor?

Veníu, veníu pobrets á trucá á casa,
veníu, que si jo tinch un mós de pa
per vosaltres mitj mós heu de trobarhi,
y de mi y de vosaltres Deu dirá.

J. AYNÉ RABELL.

Tradicions de Ripoll

y la Vall de Ribas. (1)

XVIII

ELS XINXONS DE MOLINOU.

A un kilómetro, ó cosa aixís, passat Campdevàrol, per la carretera que va á Ribas, s'hi troba una gran masia que té fama d'ésser la més rica d'aquells encontorns, anomenada *Molinou*. Allá al peu mateix comensa'l camí que va cap á Sant Grau, hermita que s'aixeca al cim de un encrespat turonet, y á la qual se té molta devoció á anarhi.

Contan d'aquesta masia, que un dels primers amos d'ella oferia un mesuró ple de xinxons d'or á la persona que's vegés ab valor de pujar á dalt la hermita de Sant Grau un cop toquessin las dotze de la nit, però ab la condició de que hi havia de pujar á reculats. Afegeixen que á tantas personas com ho proposá cap s'atreví á pujarhi, no se sab si per por ó pera no exposarse á ser estimbats.

XIX

L'ALSINA.

En l'any 1874, durant l'última guerra civil, els carlins feren presoners á tots els carrabiners que desde'l campanar y sagristia de la iglesia de Sant Eudalt, de Ripoll, se defensavan; els portaren á la hermita de Sant Martí d'Almansias, situada en un turonet que s'aixeca arrán de la carretera de Ribas y un bon xiquet més amunt de Campdevàrol, ahont foren confessats, combregats y més tart fusellats allá al peu mateix, en un petit replá que fa y ahont s'hi aixecan unas quantas alsinas bastant altas y groixudas.

De las alsinas aquestas n'hi há una que té un forat fet per una de las balas sortidas dels fusells del carlins cuan fusellaren á aquella colla d'héroes oblidats de la historia. Del forat aquest cad'any, en la mateixa diada que tingué lloch el fusellament d'aquells mártirs de la patria, surt una especie de such blanch, y es que *l'alsina plora la mort d'aquells ignocents*.

(1) Vegis els números 67, 71, 72 y 75 de CATALUNYA ARTÍSTICA.

XX

L'ÀNGEL DE VALLFOGONA.

En l'any 1004 regná una sequia tan duradera en tota la comarca, que obligá á emigrar á quantas familias poderosas existian, quinas passaren cap á la part de Tolosa. Ademés hi havia molta fam; entre aquesta, la falta d'aygua y las calors, crearen una mena de peste, entre la gent pobre que quedá, de la qual els atacats morian repentinament.

Segons el poble, durant aquesta época, sobre Vallfogona, que era la població més atacada, apareixia un àngel brandant grossa espasa ab la que feria á las personas que de resultas morian avants de que'l sol se'n anés á la posta.

Allavors fou cuan invocaren al mártir Sant Eudalt, molt venerat en la comarca aquella pera que'ls fes gracia de la pluja; y á dit efecte l'Abat del monastir de Ripoll ab sos monjos, clero y poble, tragueren en professó el cos de Sant Eudalt y'l dugueren á lo que allavors era capella de Santa Oliva y avuy es iglesia patronal. Allá s'uni la professó aquesta ab la de Vallfogona y en aquell moment comensá á caurer una pluja suau y abundant, y s'acabaren las morts repentinias y aquellas que ocasionava'l àngel ab la ferida feta per sa espasa.

Passant pe'l camí que uneix els dos pobles y cuan s'es, si fa ó no fa, á mitj camí y prop la propietat anomenada de las *Tenas*, hi há una capella ahont s'hi venera la imatge de dit sant. ¿Hi es en recordansa de la sequia?

GENERAL GINESTÀ PUNSET.

(Continuará.)

Montsenyenca.

Al pich del estiu, bella es la montanya,
ab sas flors obertas de torrat perfúm;
al pich del estiu bella es la montanya,
tota endiumenjada d'esplendent llum.

Cantan els aucells sa mellor complanta,
trenan els insectes son idillich cant;
al pich del estiu, tota la vall canta
la cansó més gaya, la cansó més gran.

Aném, mon amor, aném á montanya
á fruhir la bellesa que s'escampa arreu;
aném, mon amor, aném á montanya
á enlayrar la pensa y á gosar de Deu.

J. NOVELLES DE MOLINS.

LICEU

EL CREPÚSCOL DELS DEUS.—*Interpretació.*

Hi há un adagi gallego que diu: «*Un gran non fai graneiro, mais axuda ó compañeiro*», y en bona fe, que vista la propaganda que de temps havia vingut fentse, ens creyam poguer assaborir una representació del *Crepúscol*, un xich enrahonada, cosa que s'hauria pogut lograr ab sols que tots els que hi han intervingut haguessin posat en pràctica lo que diu el sabi adagi, y posantse d'acort tots plegats, haguessin volgut fer els possibles pera presentar un conjunt armónich; de gra no n'hem trobat sinó un, qu'es l'eminent Fischer, mes ell *non fai ó graneiro* perque no ha tingut qui l'ajudés; aixís ho havém de reconéixer, com també que una figura de primer ordre com ell no havia d'acceptar la batuta del Liceu. en las condicions que l'ha empunyada, y ja que'l Mestre Fischer té sobrada autoritat pera poguerho fer, havia d'imposarse, y obligar á tothóm á anar pe'l camí que s'havia d'anar.

Ja ab els artistes encarregats de la interpretació ha comensat el desgavell; tots fan lo que'ls sembla bé, y cap lo concebut per Wagner, ni en els detalls més petits, cosa que estém convenuts que no costa gens ni mica, y á la que ve obligat tot intérprete, sols siga per respectar al autor, y ab més motiu si aquest autor se diu Wagner.

Els personatjes principalíssims del *Crepúscol*, han sigut molt mal interpretats, y havém de fer especial menció del «Siegfried» ab que'ns ha *obsequiat* el senyor Grani; tots aquets personatjes, exceptuant á «Gounther», nosaltres els trobém grandiosos, gayrebé sublím... cuan llegím el poema, però no cuan els veyém *interpretats* per artistes que no saben fersen cárrech, ja que ni dramática ni musicalment han sapigut donalshi aqueixa grandiositat, ans pe'l contrari, els han enxiquit bastant.

Si haguessim d'anar retallant un per un els erros comesos en aquesta genial paritura, seria cosa de may acabar. Renunciém á ferho, y no més ne citarém algún dels molts qu'havém notat... y aquets si que son imperdonables.

En el primer acte cuan surt «Goutruna» y ofereix béurer á «Siegfried», el senyor Grani queda mirantsela d'una manera massa significativa, com si ja desde aquell moment arranqués l'amor envers ella, cosa que no té d'ésser aixís, puig ha de péndreli el corn inclinantse, y ha de quedar mirantsel tot pensatíu (al corn, no á «Goutruna»); cuan ha begut y retorna el corn á «Goutruna», llavors ha de mirarla ab amor y no avans, ja que segons el poema de Wagner, no es «Goutruna» qui li inspira l'amor sinó el brevatje, que fa oblidarli, al moment de béurer, l'amor qu'ha sentit per «Brunhilda», y li esborra de son pensament tots els recorts que ab ell tenen quelcóm de referencia.

En el segón cuadro del primer acte, cuan va á buscar á «Brunhilda», ha d'aparéixer baix la forma y apariéncia de «Gounther», ab l'elm que li cobreix el cap y part de son rostre. Al senyor Grani li ha semblat bé prescindir de tots aquets detalls, y surt cobert solsament ab un mantell blau que no se sab d'ahónt l'ha tret, puig ni «Gounther» pot haverli deixat, ni ell lo possehia al embarcarse, y pera que's compregui bé aqueixa barbaritat, farém notar, que «Gounther» porta barba, y «Siegfried» ni mica de pel á la cara.

En la segona escena del segón acte (que en el Liceu es la primera per haver suprimit á «Alberich»), l'«Hagen» qu'*interpreta* el senyor Bussato apareix dormint com un soch, apoyat damunt de son escut y d'esquena al riu, gno ho ha llegit en la seva *particella* que ni ha de dormir ni ha d'estar d'esquena al riu?

Ab aquets detalls pot cualsevol ferse cárrech complert de la *interpretació* que s'ha donat als personatjes.

Sols havém de fer una excepció a favor del cavall que verdaderament interpreta son paper, y es l'únich que s'ha fet cárrech complert de lo imaginat per Wagner, y'ns representa un Grane de cos enter.

Referent al treball del Mestre Fischer, sols dirém que, en nostre concepte es bo, però que no ha tingut temps material pera lograr de la orquesta lo qu'ell podria, y fins creyém que lo qu'ell voldria.

Per acabar dirém que'ns dol moltíssim que cuan vingué el Mestre Mertens, se l'ataqués tan crúa y sistemáticamente per sa interpretació del *Siegfried*, y que en cambi se li tingan al Mestre Fischer tota mena de consideracions, y si algún atach se li dirigeix se li fassi ab paraulas bonicas y ab ditadas de mel; no som ni volém ésser crutichs sistemátichs y si sols ben imparcials, y degut á aqueixa rahó dirém que'l Mestre Fischer ha fet lo mateix que va fer el Mestre Mertens, ab la sola diferencia que en Fischer ha tingut quatre vegadas més de temps pera preparar la orquesta.

O tots blancs ó tots negres.

J. BARBERÀ.

CATALÁ.—ROMEA

La casa dels valents porta per títul la darrera obreta estrenada en aquest teatro. L'autor, segurament ha anat á triar l'assumpto entre'l sens ti d'aquest taranna ab que compta el teuro francés á *la dernière*. Si bé's mira, la trama de l'obra no es tan desprecciabie com alguns han assegurat, puig hi há un fondo sugestíu que diu quelcóm en mitj del agre-dols del dialech. Ara, com á obreta destinada a fi de festa no té prou ayre cómic, més aviat se'n entra al género de comedia senzilla impresionista.

Además, ab gayre bé tres personatjes, poca animació pot donarshi, y á pesar d'aquesta dificultat l'entreteniment s'aguanta bastant... però arriba a palidejar un xich degut á la pesantor en que l'obra s'arrastra. El dialech hauria de ésser viu, semblar un tiroteig seguit sense una sola pifiada... En fi, més ensajos.

Nostres folletins.

Ab el present número repartirém el plech 15 consistent en 8 planas del poema

CANIGÓ

una de las obras més genials del gran poeta

L'ANUNCI DEL « PEL Y PLOMA » QUE DIRIGEIX EN CASAS

MOSSÈN JACINTO VERDAGUER, quina primera edició catalana està agotada.

Al oferir al públich la nova edició d'aquest **poema**, joia de las lletres patrias, recordém á nostres subscriptors antichs y als que vingan á serho desde'l número 64 fins á la terminació de l'obra, la promesa que ferem de **regalar** pera la encuadernació del tomo **unas luxosas tapas en pasta y dorat**.

Al final donarém las *Notas* explicativas y el retrato del autor.

* *

També comensém á publicar el croquis de novela original d'en Joan M. Guasch

IDILI TRIST

premiat en nostre primer Certamen.

El jove compositor sabadellench don Gustau Bosch Altayó, ha posat inspirada música á la bonica poesieta *Sobre l'ondina*, original de nostre estimat colaborador de Sabadell, don Ramón Ribera Llovet.

De la «Junta permanente del Fomento Naval» del Ministeri de Marina, hem rebut una alocució endressada *A los españoles*, esforçantse en demostrar la necessitat que té Espanya de possehir una bona escuadra, cosa ben sapiguda desde fa moltíssims anys, de molt avans de comensar la guerra ab el Nort d'América.

En dita *Circular* s'exposan rahons que arrivarían á cónténer si tothóm no estés ja massa escamat dels milers de plans qu'engendran el polítichs y las Juntas y tothóm de Madrid. Molta verbositat, moltas frases de relumbrón y pochs fets.

Els firmants de la crida, entre'ls que hi figuran en Navarro Reverter, en Labra, el marqués de Villasegura, el vescomte de Barrantes, en Becerro de Bengoa y molts altres significats homes públich, demanan la adhesió a'n el seu plan, però nosaltres ens abstenim d'envialshi perque n'estém massa desenganyats dels propòsits salvadors.

Ademés no vindrà del nostre tanto el fracàs del projecte.

La «Societat Barcelonina d'Amichs de la Instrucció», celebrà sessió dissapte passat, en la que per unanimitat varen pendres els següents acorts:

Dedicar vetlladas necrológicas á la bona memoria del fill preclar de Catalunya y eminent home públich d'Espanya don Francisco Pi y Margall, soci honorari y fundador que fou de la esmentada Societat, y del doctor don Emerenciá Roig y Bohll, soci numerari resident de la mateixa Corporació.

Per unanimitat també quedaren admesos com á socis numeraris residents, nostre Director don Joaquím Ayné Rabell y l'escriptor don Salvador Cantijoch y Serra.

També s'elegiren els senyors que han de formar part de la Junta directiva durant el proxím bieni, resultant proclamats, després de renyida lluyta: President, doctor don Jaume Guerra y Estapé; Vis-secretari, don Joan Vancells y Roca; Comptador, doctor don Francisco de P. Danés y Solá; Bibliotecari, doctor don Alfons Puig y Batlle; President de la Secció de Filosofia y Lletres, don Pere Garriga y Puig, y President de la Secció de Ciencias, doctor don Ramón Codina y Langlin.

Diumente passat á la nit en la Societat «Frégoli» (teatro del Olimpo), se posá en escena el popular drama *Don Alvaro ó la fuerza del sino*, baix la direcció del senyor Virgili. L'obra va ésser interpretada per varis socis aficionats que hi treballaren ab veritable *amore*, recullint molts aplausos que's feren extensius ab justicia al jove escenógrafo don Constantí Vila per las cinch decoracions que pintá expressament pera dita obra, las que resultaren de bonica perspectiva.

Al «Ateneo Marqués de la Mina» (Barceloneta), va tenirhi lloch el diumente á la nit una funció cómic-hírica composta del joguet *Lo parany* (estreno), *Lo mestre de minyons* y la sarsueleta *Chateau Margaux*. La primera de ditas obretas, deguda á la ploma del jove senyor Ibáñez, va ésser rebuda pe'l públich ab mostrás d'agrado, rihent els molts xistes que hi campejan y aplaudint al autor de la producció.

El desempeñyo de totas, bé.

Continúan representantse alguns juguets cómichs en el Centre recreatiu «Lo Foment» de Tarragona; las obras darrerament posadas en escena han sigut *A la lluna de Valencia*, *La capsela dels petons*, *Me conviene era mujer* y *Caerse de un nido*, en quina interpretació poch dels aficionats hi estigueren en caràcter, alguns per la falta d'estudi, y més que tot per la poca formalitat de l'associació, circumstancia que ha fet fracassar las esperansas que's tenian en aquella reunió d'aficionats al teatro.

Aixó ha motivat que l'autor del drama catalá *Lo crit de la conciencia*, don Ramón Salvadó Savall, retirés l'obra,

quin estreno havíam ja anunciat en aquesta mateixa secció del periódich.

CATALUNYA ARTISTICA se ven á París, Boulevard Montmartre, Kiosque núm. 50, de Mme. Scheneider.

ENTRETENIMENTS

Resposta á una declaració

XARADA

Don Pere Filabarquí.
Molt senyor... de casa seva:
El seu bitllet amorós
m'ha convenut qu'es un neula.
Me diu que te mal de cor,
que pateix de mal de... seba.
Per lo primé'l gran remey
es tenir *cuarta-tercera*;
pe'l segon una *tres-dos*
dada á temps (segons recepta
de un amich meu aixerit
que no ha estudiat *hu* per metje).

Vosté es un jove de bona
prima-dugas, segons sembla,
per lo tant, crech seguirá
els consells d'aquesta nena.

Per lo demés, no's molesti
en escriurem més cartetas
y no siga tan *total*;
guardi aquesta *carbassela*
que li envío, y si dissapte
vol tení'l *disgust* de véurer
com me tiran trona avall,
sigui á las dotse á la iglesia
de la Mercé, y veurá allí
el prólech de una comedia
de quina es protagonista
sa *oblidable*

Rosa Tendre.

J. STARAMSA.

*
*
*

Solució al del número passat

Xarada: *A-mo-ro-sa*.

F. Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 311, Barcelona.

CATALUNYA ARTISTICA

SETMANARI IL-LUSTRAT de Literatura, Arts y Teatros.

Redacció y Administració: — Raurich, 20, principal. — (Si ha bussó á la porta.)

DIRECTOR: J. AYNÉ RABELL. — ADMINISTRADOR: BARTOMEU LLURÓ

12 planas de text degut als millors prosistas, poetas y crítichs regionals. — 4 de novela ilustrada.

8 de folleti literari. — Grabats y dibuixos de notables artistas.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: BARCELONA, trimestre 2 pessetas. — FORA, mitj any 4 pessetas.

EXTRANGER un any 12 franchs. — NÚMERO CORRENT, 15 céntims. — NÚMERO ATRASSAT, 20 céntims.